
NA POMOC VOJENSKOVĚDECKÉ PRÁCI

NĚKOLIK POZNÁMEK Z VOJENSKOVĚDECKÉ KONFERENCE

2. VOJENSKÉHO OKRUHU

Nejvýznamnější událostí vojenskovědecké činnosti u velitelství 2. vojenského okruhu ve výcvikovém roce 1956/57 bylo uspořádání vojenskovědecké konference na thema:

„Plánování a vedení úsilí na prvním nebo druhém pásmu obrany podle zámyslu vedení operace, vedení protiztečí a protiúderů s rozvíjením svazků a útvarů z chodu a řešení opatření k utajení zámyslu vedení obrany“.

Je přirozené, že dvoudenní konference nemohla řešit všechny otázky, které souvisí s daným thematem, a proto byl pro její jednání stanoven tento cíl:

- rozebrat, ujasnit a dát konkrétní návrhy na řešení otázek organizace a plánování soudobé obranné operace vševojskové armády;
- rozebrat a vyřešit otázky použití druhů vojsk v soudobé obranné operaci vševojskové armády;
- ujasnit otázky zabezpečení a utajení přípravy a vedení soudobé obranné operace vševojskové armády;
- výsledků a závěrů konference využít k dalšímu rozvíjení vojenskovědecké práce v otázkách přípravy a vedení obranné operace.

Vojenskovědecká konference 2. vojenského okruhu za hojné účasti příslušníků MNO a vojenských akademií se stala vhodným pracovištěm lepšího využití soustředěného úsilí generálů a důstojníků v rozvoji teoretického myšlení.

Velkou výhodou konference bylo, že ve svém jednání mohla vzít za základ a dále rozvíjet výsledky jednání vojenskovědecké konference ve VTA AZ a jiných odborných shromáždění, které byly provedeny před konferencí.

Přestože se konference opírala o oficiální názory odpovědných činitelů, řešila tvůrčím způsobem řadu nových problémů a došla k zajímavým závěrům.

Pokusím se v tomto krátkém článku shrnout některé závěry z vojenskovědecké konference 2. vojenského okruhu.

Zavedení zbraní hromadného ničení má za následek revoluční změny ve všech druzích bojové činnosti vojsk. Vyvstala proto nutnost zrevidovat dosavadní zásady taktiky a operačního umění a uvést je v soulad s existující bojovou technikou.

Možnost nepřítel — provést při hromadném použití zbraní hromadného ničení hluboké údery ve vysokém tempu — vyžaduje nové formy organizace obrany, která by takovou činnost nepřítel vylučovala. Toho lze dosáhnout novým způsobem budování obrany, soustředěním úsilí na postaveních nebo pásmech v hloubce obrany a novým chápáním pojmu úsilí. Při řešení těchto otázek je třeba vycházet ze situace, v které se obrana organizuje, z rázu terénu, zvláště z jeho ochranných vlastností proti

účinkům zbraní hromadného ničení a z požadavku dosažení maximálního momentu překvapení.

Dosavadní představy o připravené obraně je třeba prozkoumat, neboť na operačních nebo strategických směrech, kde bude hromadně používáno zbraní hromadného ničení, nebude vždy tolik času, aby obrana mohla být budována v takovém rozsahu, jak ji dosud známe.

Otázku bezpečnosti a uchování bojeschopnosti vojsk bude proto nutno řešit nikoli jejich ukrytím do betonových úkrytů, nýbrž hlavně jejich rozptýlováním jak do šířky, tak i do hloubky. Toto rozptýlení je však třeba řešit v těsné souvislosti s palebnými možnostmi svazků, útvarů a jednotek tak, aby byla zachována odolnost obrany.

Při stálém zachovávaní dosavadního způsobu organizace obrany systémem třízákopových postavení a jednotlivých, přesně vymezených a nepřátelským vzdušným průzkumem zjistitelných pásem obrany by byla dávána nepříteli možnost zničit jedním úderem 20 KT atomové pumy cíle na ploše 3,16 km², t. j. více než 75 % praporu.

Jeví se proto účelným rozmisťovat prapor v obraně i na dvou postaveních, vzdálených od sebe nejméně 2 km. Postavení budovat s dvěma zákopky na vzdálenost 300 až 500 m, při čemž by základ obrany tvořily rotní rajóny, a to buď v sestavě praporů nebo pluků. Při takto organizované obraně by byly úderem jedné atomové pumy 20 KT zničeny cíle jen na ploše 0,6 km², t. j. 25 až 30 % živé síly praporu.

První pásmo obrany by mělo v tomto případě 6 až 8 postavení na hloubku 16 až 18 km.

Přední okraj druhého pásma obrany možno volit buď na vzdálenost 4 až 6 km od posledního obranného postavení, nebo vybudováním dalších 1 až 2 obranných postavení přejít neznatelně na zákopový systém druhého pásma obrany.

Se zřetelem k tomu, že udržení taktické hloubky obrany i při hromadném použití zbraní hromadného ničení nepřítelem zůstává základní podmínkou úspěšného vedení obranné operace vševojskové armády, je nutné považovat i nadále první a druhé pásmo obrany za taktickou hloubku a prostor za tímto pásmem za hloubku operační.

Účastníci vojenskovědecké konference živě diskutovali o dosavadní i navrhované organizaci obrany a dospěli k jednotnému závěru, že oba způsoby mohou být dovedně uplatňovány.

Systém třízákopových postavení je dostatečně znám a není třeba se o něm blíže zmiňovat.

Systém obrany budované o mnoha postaveních má nesporně své výhody a odpovídá požadavkům uchránit ve větší míře síly obránce, utajit zámysl obranné operace, rozptýlit atomové údery nepřítele a svou hloubkou vyčerpát jeho síly. Bude proto účelné přistoupit k budování obrany i o několika postaveních. Chybné by však bylo budovat zásadně za všech podmínek stejný počet postavení o stejné hloubce. Taková šablonovitost by jistě vedla k brzkému odhalení našeho obranného systému nepřítelem. Bude proto nutné vytvářet různorodý obranný systém s přihlédnutím ke všem objektivním podmínkám, za jakých se přechod armády do obrany uskuteční, t. j. k zvláštnostem terénu, k jeho výhodám a nevýhodám pro obránce, k možnostem a rázu činnosti nepřítele, k množství sil a prostředků vlastních a nepřátelských a p.

V rámci vševojskové armády bude účelné vytvářet na různých směrech různé obranné systémy. Někdy bude výhodné budovat obranu systémem mnoha mělkých postavení do značné hloubky, aby nedošlo k nahromadění sil a prostředků a tím nebyly nepříteli dány cíle pro soustředěné údery zbraní hromadného ničení. Boj na těchto postaveních vést s cílem co nejvíce vyčerpat nepřítele a vytvořit si výhodné podmínky k provedení protiztečí a protiúderů. Zpravidla to bude na směru hlavního úderu nepřítele.

Na jiném směru, na příklad v silně zalesněném nebo horském terénu, kde bude mít obránce málo sil a prostředků a kde nebudou reálné možnosti pro vybudování a obsazení obranného systému o mnoha postaveních, bude výhodné budovat méně postavení, jejichž hloubku bude účelné tvořit s budováním dvou až tří zákopů při maximálním využití výhodných podmínek terénu. V takovém terénu bude výhodné přistoupit někdy i k ohniskovému systému obrany.

Ohniskový ráz bude mít z počátku obrana budovaná v dotyku s nepřítelem, a to zejména obrana na prvním pásmu obrany.

Při hromadném použití zbraní hromadného ničení je třeba také chápat pojem „ÚSILÍ OBRANY“ novým tvůrčím způsobem. Dosavadní výklad, že je to prostor, kde je soustředěna většina sil a prostředků, je třeba nahradit výkladem, že je to prostor, k němuž se provádí manévry většiny sil a prostředků.

Vzhledem k požadavku utajení zámyslu obranné operace bude výhodné soustřeďovat úsilí na kterémkoli pásmu a ve svazcích na nejdůležitějším prostoru bráněného pásma.

V obranném pásmu armády může být úsilí soustředěno v jedné části tohoto pásma na druhém a v druhé části na prvním pásmu obrany.

Vytvářet úsilí a priori soustřeďováním většiny sil a prostředků do plánovaného prostoru není výhodné. Je účelnější vytvořit toto úsilí dovedným a dobře zabezpečeným manévrem po provedení atomových úderů nepřítelem. Tento manévr k soustředění úsilí směrem k přednímu okraji obrany bude čím dál řidší a bude prováděn na kratší vzdálenosti.

Je známo, že do zavedení zbraní hromadného ničení bylo zásadou hlavní úder útočníka vést proti nejslabšímu místu taktické hloubky obrany a na takovém směru, který by zabezpečoval výhodné použití všech druhů vojsk, nejrychlejší průlom obrany nepřítele a vyjití hlavních sil do boku a týlu nejsilnějšího uskupení obránce.

Masové použití zbraní hromadného ničení dává však útočníku možnost prudce změnit poměr sil v jeho prospěch a provést mohutný a hluboký úder ve vysokém tempu, a to i na tom úseku obrany, kde je nejvíce sil a prostředků, t. j. kde je soustředěno hlavní úsilí obránce.

Tato skutečnost vyžaduje nového tvůrčího přístupu při řešení otázky, kde soustřeďovat úsilí v soudobé obraně. I v této otázce je třeba odstranit jakoukoli šablonovitost, aby soudobá obrana odpovídala novým podmínkám.

Řešit soustřeďování „ÚSILÍ OBRANY“ jen na prvním nebo druhém pásmu není správné, neboť to šablonovitost neodstraňuje.

Přenášení úsilí je třeba řešit nejen v operační měřítku, t. j. na některé z obranných pásem, ale i v taktickém měřítku, t. j. na některé z obranných postavení v hloubce obrany. Nebude řídkým zjevem, že hlavní úsilí obránce bude vytvořeno i kombinací úsilí na různých směrech, t. j.

v jedné části na prvním a v druhé části na druhém pásmu obrany podle podmínek terénu a zámyslu obrany.

Plánování soudobé obranné operace se provádí ve variantách podle hlavních úkolů, které vševojsková armáda v obraně plní.

Hlavními úkoly vševojskové armády v obraně mohou být:

- zmaření atomového napadení nepřítelem;
- zmaření útoku nepřítele zničením jeho živé síly a bojové techniky v prostorech soustředění a při jejich postupu do výchozích prostorů k útoku s použitím prostředků ničení na dálku, t. j. raket, reaktivního dělostřelectva a letectva;
- ničení nepřítele při boji o první pásmo obrany;
- odrážení útoku nepřítele při boji o druhé pásmo obrany;
- ničení uskupení nepřítele, který se vklíní do operační hloubky obrany — provedení protiúderu.

Vzhledem k různým způsobům zahájení útočné operace nepřítelem bude nutno plánovat protipřípravu v několika variantách, a to:

- nepřítel zaujal výchozí položení přímo před předním okrajem vlastní obrany;
- nepřítel provádí průlom z chodu.

Je-li hlavní úsilí armády soustředěno na druhém pásmu, plánuje se také protipříprava před nepřátelskou ztečí druhého pásma obrany.

Vzhledem k tomu, že se situace nepřítele stále mění a že ještě před zahájením útoku nepřítelem mohou být získány nové údaje průzkumem, plán protipřípravy se neustále upřesňuje a upravuje, aby bylo dosaženo hlavního cíle protipřípravy, t. j. zmaření nepřátelského útoku.

Protipříprava se plánuje na jednom až dvou směrech a provádí se podle zvláštních pokynů velitele fronty na tom směru, na kterém podle upřesněných údajů bude zjištěno rozvinování hlavních nepřátelských sil.

Protizteče a armádní protiúder jsou vrcholným projevem aktivnosti obrany a plně odpovídají požadavkům soudobého obranného boje a operace.

Za soudobých podmínek, kdy jakékoli hromadění vojsk na malém prostoru může mít vzápětí jejich napadení zbraněmi hromadného ničení, budou se zpravidla provádět protizteče a protiúder z chodu.

Při soustředění úsilí na druhé pásmo obrany mohou být protizteče a protiúder plány takto:

- protizteče uvnitř prvního pásma obrany s cílem zdržovat postup nepřítele, získat čas a donutit nepřítele zasadit své druhé sledy;
- protizteče a protiúder před druhé pásmo obrany s cílem buď znovu dobýt důležitého prostoru pro další vedení aktivní obrany nebo zpomalit tempo útočníka a donutit jej zasadit své bližší operační zálohy;
- protizteče uvnitř druhého pásma obrany s cílem udržet pásmo;
- protiúder z prostoru mezi třetím a druhým pásmem obrany s cílem obnovit obranu na druhém pásmu.

Když podle konkrétní situace a podle rozhodnutí staršího náčelníka nebudou výhodné podmínky k provedení protiztečí a protiúderů, mohou druhé sledy a zálohy zaujmát a bránit některé z obranných pásem nebo postavení v hloubce obrany.

Výsledkem plánování je grafický plán obranné operace, který musí být zpracován rychle, musí být pružný a reálný a musí se soustavně upřesňovat podle vývinu situace.

Plán obranné operace musí mimo jiné vyjádřit i zámysl manévru k vytvoření úsilí obrany a opatření k jeho zabezpečení. Kromě toho musí být v plánu vyjádřen způsob boje svazků na prvním pásmu obrany, zásahy armádních záloh, letectva a dělostřelectva ve prospěch boje jednotek v prvním pásmu obrany, jakož i protiatomový manévr na celou hloubku obrany.

Vzhledem k tomu, že v plánu obranné operace je třeba kalkulovat až do střeleckých praporů vto, je výhodné ponechat svazkům v rámci zámyslu velitele armády iniciativu v jejich plánování. Po schválení rozhodnutí velitelů divisí je pak teprve možno pojmout potřebné podklady od divisí do plánu obranné operace, hlavně sestavu a plánovaný manévr.

Dokonalé plánování a provedení opatření k utajení zámyslu obranné operace jsou první podmínkou jejího úspěšného provedení a dosažení stanovených cílů.

Úkolem těchto opatření je jednak utajit před nepřítelem skutečný zámysl a činnost vojsk, jednak ho klamat předstíraným zámyslem a činností.

K utajení zámyslu obranné operace bude třeba utajit zvláště

- systém obrany;
- skutečné rozmístění živé síly a bojové techniky;
- operační učenění armády;
- přípravy a opatření k provedení manévru druhých sledů a záloh, jakož i protiatomového manévru.

Pro jednotky, které nebudou rozmístěny na dobře maskovaných obranných a příčných postaveních, bude nutné volit větší prostory soustředění a v nich provádět manévr.

Systém obrany je třeba volit tak, aby maximálně využíval výhod terénu a nedával nepříteli možnost učinit závěry, kde je plánováno úsilí obrany, kde a jakými silami budou provedeny protizteče a protiúder, jakými silami bude proveden manévr k vytvoření úsilí a jakými silami a kde je zaujata obrana.

Zvláštní význam bude mít dovedné provedení manévru na předním okraji obrany, kde svazky bránící první pásmo obrany budou mít značně široká pásma obrany a jejich sestava bude řídká.

Podle plánu frontu bude třeba provádět řadu klamných opatření, jejichž cílem bude vytvořit dojem o přípravě útoku nebo soustřeďování úsilí a přípravě protiztečí a protiúderů na jiných směrech, než je plánováno.

K tomu účelu bude nutné využít všech současných prostředků, jako koutových odrážeců, maket, klamných přesunů, soustřeďování s dokonalým radiolokačním a radiovým maskováním a klamáním.

Podmínkou úspěchu všech uvedených opatření je, aby byla provedena podle jednotného zámyslu, aby byla dokonale sladěna a aby klamná činnost byla prováděna podle zásad skutečné činnosti.

Za současného stavu pojitků se stává o t á z k a z a b e z p ě c ě n í v e l e n í předním úkolem štábů všech stupňů.

Rozptýlení bojové sestavy do větší šířky a hloubky vyžaduje nejen nových forem, ale i prostředků velení.

Hlavním prostředkem zůstává radio. Televisí, linkové spojení a pohyblivá pojítka budou jen doplňovat radiové spojení a zabezpečovat tak nepřetržitost velení.

Důležitým problémem zůstává rozmístění velitelských stanovišť. Výhodné bude rozmístit VS armády za druhé pásmo obrany a k zabezpečení velení svazkům bránícím první pásmo organisovat VPS mezi prvním a druhým pásmem obrany umístěním na dopravních prostředcích, nejlépe na tancích, zvláště k tomu upravených. K zabezpečení velení pro případ vyřazení VS bude výhodné organisovat dvě ZVS, z nichž jedno rozmístit stranou od VS na vzdálenost 10 až 15 km, z něhož bude velitel armády velet v přípravném období obranné operace, a druhé v prostoru třetího pásma obrany, kde může být umístěn zástupce velitele armády se svou operační skupinou.

Proti ničivé síle zbraní hromadného ničení je třeba postavit takové podmínky obrany, které dovolí bez složitých a zmechanisovaných opevňovacích pracovních postupů uchránit před zničením co nejvíce živé síly a bojové techniky. O b j e m o p e v ň o v a c í c h p r a c í nelze do nekonečna zvětšovat, neboť tyto práce vyžadují vždy pracovní síly, prostředky a čas.

Uchovat živou sílu před ničivými účinky zbraní hromadného ničení nám pomáhá nejvíce terén, jeho členitost a pokrytost. Opevňovací práce jsou jen nutným doplňkem při využití terénu. Také rozptýlení vojsk a jejich sestava vyplývá z možností terénu a jsou na něm přímo závislé. Jeví se proto účelné operační učlenění a sestava vojsk na jednotlivých směrech podle konkrétních možností, které skýtá terén, zvláště jeho ochranné a obranné možnosti, ať již přirozené nebo umělé.

Je proto výhodné i s hlediska utajení systému obrany vybudovat takovou zákopovou síť, která by skýtala obránci větší možnost manévru a volby jak předního okraje obrany, tak i obranných postavení a pásem.

K vybudování této obrany je však třeba hromadného nasazení ženijní techniky a využití prefabrikátů k budování ochranných a obranných objektů.

K tomu, aby byl splněn požadavek odolnosti obrany, je třeba

- budovat ochranné okopy a úkryty s důrazem na ukrytí živé síly v prvním pořadí, okopů pro zbraně a nakonec okopů pro dopravní prostředky a tažná vozidla;
- upustit od schematického pojetí obrany o stálém počtu zákopů a postavení, které napomáhá odhalit systém obrany.

Přední okraj obrany a jednotlivá postavení je možno volit v různých variantách a nedovolit tak nepříteli odhalit způsob zaujetí obrany.

V tomto krátkém příspěvku jsem uvedl jen některé otázky, které konference řešila s cílem cdevzdat tak názory účastníků konference na řešení problémů soudobé obrany především těm příslušníkům velitelského sboru, kteří se budou zabývat těmito otázkami ve vojenskovědecké práci v příštím výcvikovém roce.

Kromě toho chci uvést některé poznatky získané při organisaci a provádění vojenskovědecké práce.

Při plánování vojenskovědecké práce u vyššího štábu je třeba vycházet z hlavních úkolů stanovených pro tuto práci ve výcvikovém roce s přihlédnutím ke konkrétním potřebám toho nebo onoho svazku a vojsk.

Při přípravě vojenskovědecké konference je nejdůležitější otázkou zpracování cílů thesí a hlavního referátu. Aby tyto otázky byly dobře připraveny, je nutné, aby při jejich zpracování byl účasten celý kolektiv komise pro řízení vojenskovědecké práce. Jen tak bude zabezpečeno, že účastníkům konference budou vydány hodnotné podklady pro jejich přípravu.

V thesích, které dostanou účastníci konference, je třeba již rozvést otázky po druzích vojsk a služeb a tím dát již směr a náplň práce v odborných sekcích konference.

Při vlastním řízení konference musí dbát předsednictvo na to, aby práce v sekcích po druzích vojsk byla řízena s cílem splnit úkoly, které jim byly stanoveny hlavním referátem. Po projednání a vyřešení úkolu sekce je závěr přednesen před celým kolektivem konference, který jej schvaluje.

Je nutno připomenout ještě jednu okolnost, která může mnohdy brzdit zdárný průběh konference. Konferenci je třeba řídit tak, aby svou formou práce nepřipomínala velitelské shromáždění, nýbrž opravdu vědeckou konferenci, kde každý účastník má možnost volně projevit svůj názor k řešení různých otázek, a k jeho názoru aby se kolektiv vyjádřil. Jen tak budou mít konference ráz vědeckého projednávání otázek a jen z konferencí takto vedených mohou pak vyjít závěry, na jejichž základě je možno tvůrčím rozpracováním dospět k řešení mnohých důležitých otázek.

Zpracoval major VI. Polcar